

fi.remissvar@regeringskansliet.se
fi.iea.eu@regeringskansliet.se
marika.kurlberg@regeringskansliet.se
ludvig.kimby@regeringskansliet.se

Europeiska kommissionens förslag till en europeisk konkurrenskraftsfond (EKF)

Patent- och registreringsverket, PRV, är myndigheten för immaterialrätt. Vi har ett samlat ansvar för immaterialrätt och för att innovationer ges skydd som patent, design och varumärke. PRV är tillsynsmyndighet för kollektiv förvaltning av upphovsrätt.

PRV arbetar även för att höja kunskapen om immaterialrätt och immateriella tillgångar i Sverige så att nya idéer i teknikens och utvecklingens framkant ska kunna stärka Sveriges tillväxt och konkurrenskraft.

Sverige är en av världens mest kunskapsintensiva ekonomier, med omfattande investeringar i forskning, innovation och avancerad teknik. World Intangible Investment Highlights 2025 (WIPO) visar att Sverige placerar sig som nummer 1 i världen när det gäller investeringar i immateriella tillgångar i relation till BNP. Rapporten bekräftar också att immateriella tillgångar – såsom data, mjukvara, forskningsresultat, teknologi och design – utgör den snabbast växande delen av värdeskapandet i avancerade ekonomier. För ett land där företagens investeringar i immateriella tillgångar sedan länge överstiger de materiella är effektiv hantering, kontroll och nyttiggörande av dessa tillgångar avgörande för konkurrenskraft, innovationsförmåga och ekonomisk resiliens. Detta understryker behovet av att EU:s konkurrenskraftspolitik, inklusive EKF, tydligt beaktar immateriella tillgångars roll i hela kedjan från forskning till marknad.

PRV välkomnar Europeiska kommissionens förslag till förordning om inrättandet av europeiska konkurrenskraftsfonden (EKF). Fondens mål – att stärka EU:s konkurrenskraft, säkra strategiskt oberoende, minska kritiska beroenden, utveckla framväxande och avancerad teknik, samt främja innovation i partnerskap och ekosystem – är alla nära sammanflätade med frågan om kontroll och hantering av immateriella tillgångar.

PRV ser ett tydligt behov av att lyfta fram och förtydliga kopplingen mellan EKF och hanteringen av immateriella tillgångar, eftersom fondens omfattning spänner över stora delar av Europas strategiska utveckling: forskning, innovation, industri, säkerhet, försvar, digitalisering och resiliens. Samtliga dessa områden är kunskapsintensiva och bygger i hög grad på immateriella tillgångar.

Immateriella tillgångar utgör idag den största delen av värdeskapandet i avancerade ekonomier. Den globala teknologiska konkurrensen avgörs i allt större utsträckning av vem som äger, kontrollerar och kan nyttiggöra immateriella tillgångar, snarare än enbart av fysisk produktion eller tillgång till råvaror.

Om immateriella tillgångar inte hanteras strategiskt riskerar EKF:s investeringar att tappa effekt, leda till kunskapsläckage eller skapa nya beroenden. Kontroll över immateriella tillgångar är avgörande för både konkurrenskraft och strategiskt oberoende, och bör därför utgöra en integrerad del av fondens genomförande, partnerskapsmodeller och styrning.

För EKF innebär detta tre centrala slutsatser:

1. Konkurrenskraft

Europeisk industri och forskning kan endast stärkas om de immateriella tillgångar som skapas genom EU:s finansiering kontrolleras, vidareutvecklas och nyttiggörs av europeiska aktörer.

2. Resiliens och strategiskt oberoende

Osäkerhet kring ägande, licenser eller kontroll över immateriella tillgångar – t.ex. teknologi, programvara, data, algoritmer och know-how – kan skapa strategiska sårbarheter.

3. Säkerhet

I sektorer som försvar, informations- och kommunikationsteknologi (IKT) och strategisk teknologi måste EU säkerställa att centrala immateriella tillgångar inte lämnar unionen eller kontrolleras av icke-europeiska aktörer.

PRV anser därför att immateriella tillgångar behöver integreras som en central komponent i EKF:s styrning, genomförande och uppföljning. Mot denna bakgrund lämnar PRV följande övergripande och mer detaljerade synpunkter på förslaget.

ÖVERGRIPANDE KOMMENTARER

Immateriella tillgångar som grund för innovation och strategisk teknik

För att EKF ska kunna uppnå sitt syfte – att stärka EU:s konkurrenskraft, utveckla strategisk teknologi och säkerställa

oberoende – måste immateriella tillgångar hanteras strategiskt redan från projektens början.

Behov av krav och vägledning

PRV rekommenderar att EKF tydliggör krav på immateriell tillgångsstrategi i projekt, särskilt där forskning ska skalas upp, kommersialiseras eller övergå till industriproduktion.

Kapacitetsuppbyggnad för små och medelstora företag

Många företag saknar kunskap om immateriella tillgångar, vilket hämmar deras möjligheter till tillväxt, innovation och internationalisering. PRV anser att EKF bör bidra till att denna kapacitet stärks genom att höja medvetenheten, utveckla stödsystemen och förbättra tillgången till kvalificerad strategisk rådgivning om immateriella tillgångar. En sådan rådgivning behöver omfatta helheten i företagets immateriella tillgångar och affärsstrategi, snarare än enbart enskilda immateriella rättigheter.

Samordning med relevanta EU-strategier, regelverk och vägledande dokument

PRV rekommenderar att EKF samordnas med följande EU-dokument där immateriella tillgångar, direkt eller indirekt, utgör en central komponent för unionens konkurrenskraft, strategiska teknologier och ekonomiska säkerhet, och därmed har stark koppling till fondens syfte och genomförande.

Övergripande konkurrenskrafts- och säkerhetsstrategier

- *Competitiveness Compass / European Competitiveness Roadmap*
- *Joint Communication on a European Economic Security Strategy* (2023)
- *The Future of European Competitiveness* (Draghi, 2023) – huvudrapport och fördjupad analys.

Digitala och tekniska regelverk

- *Decision (EU) 2022/2481 – Digital Decade Policy Programme 2030*
- *Regulation (EU) 2023/1781 – European Chips Act*
- *Data Act (EU)*
- *AI Act (EU)*

Immateriella tillgångar och kunskapsnyttiggörande

- *EU Intellectual Property Action Plan*
- *Council Recommendation on Knowledge Valorisation* (2022)
- *Code of Practice on Intellectual Assets Management* (2023)

Strategiska implikationer av Draghi-rapportens analys

Draghi-rapporten belyser även ett mer övergripande dilemma för EU:s konkurrenskraft: att fri konkurrens på den inre marknaden inom områden av strategisk betydelse ibland kan leda till fragmentering. Det kan i sin tur minska unionens förmåga att dra nytta av samordningsvinster som hade varit möjliga i ett mer sammanhållet system. Rapporten lyfter exempelvis implementeringen av 5G, där fragmenteringen i nätverksleverantörsledet

har inneburit att EU halkat efter marknader med mer sammanhållna strukturer, såsom Indien och Saudiarabien.

PRV anser att detta perspektiv är relevant även för utformningen av EKF. Eftersom förordningsförslaget vilar på bland annat artiklarna 170–172.1 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt – med fokus på sammanhållna och gränsöverskridande infrastrukturinsatser – bör det finnas förutsättningar att tydligare beakta sådana strategiska omständigheter i fondens inriktning och fördelning av medel.

SPECIFIKA KOMMENTARER

Här följer PRV:s kommentarer med referens till specifika stycken:

1. Konsolidering av program – strategisk hantering av immateriella tillgångar behövs (s. 14 (4))

Enligt förslaget ska konsolidering av program i en ny europeisk konkurrenskraftsfond "stärka kopplingarna mellan grundforskning och avancerad forskning, innovation och tillverkning". För att övergången mellan forskning, innovation och tillverkning ska fungera krävs att immateriella tillgångar kan identifieras, värderas, skyddas och nyttiggöras tidigt i utvecklingsprocessen. PRV föreslår att EKF inför krav på:

- immateriell tillgångsstrategi i ansökan,
- tidig hantering av immateriella rättigheter och avtal,
- följsamhet till EU:s riktlinjer för knowledge valorisation.

2. Innovations- och industriekosystem – immateriella tillgångar som förutsättning för samarbete (s. 14 (5))

Ett fungerande ekosystem kräver att parterna förstår och kontrollerar sina immateriella tillgångar. Otydlighet kring rättigheter kan hindra samverkan, särskilt mellan små och stora aktörer. Det är i synnerhet relevant i civil-militär innovation då små företag väntas bidra med teknik för dubbel användning (se vidare nedan). PRV föreslår att:

- IPR/immateriell tillgångsstrategi krävs i ekosystemprojekt,
- risk för kunskapsläckage beaktas,
- licensmodeller och rättighetsfördelning tydliggörs.

3. Digital konnektivitet och data – upphovsrätt och datasäkerhet måste integreras (s. 14 (6))

Data, programvara och algoritmer är centrala immateriella tillgångar. För att säkerställa rättssäkerhet och innovationskraft bör EKF beakta:

- upphovsrättsliga aspekter i digitala miljöer, särskilt vad gäller behovet av att säkerställa att rättighetshavares intressen tillgodoses vid träning av AI-modeller och i andra upphovsrättsliga dispositioner som uppstår vid användning av AI.
- datasäkerhet och interoperabilitet,
- att dataanvändning för AI måste följa Data Act och AI Act.

Projekt som använder eller delar data bör redogöra för hur dessa immateriella tillgångar hanteras.

4. Attrahera privat kapital – immateriella tillgångar som investeringsgrund (s. 15 (14))

För att EKF ska kunna mobilisera privat kapital krävs en tydlig och strukturerad hantering av de immateriella tillgångar som projekten bygger på. Hållbara investeringar förutsätter att immateriella tillgångar är identifierade, värderade och kopplade till en tydlig ägarstruktur. Det är även nödvändigt att de kan kontrolleras och förvaltas på ett adekvat sätt, bland annat genom immaterialrättsligt skydd, data- och informationssäkerhet eller andra relevanta styrmedel.

Investerare fattar ofta beslut baserat på just dessa faktorer, och projekt som saknar en genomtänkt strategi för sina immateriella tillgångar riskerar därför att framstå som mindre attraktiva. Samtidigt skulle en ökad kunskap hos investerare om immateriella tillgångars roll och värde kunna möjliggöra fler investeringar baserade på sådana tillgångar, genom att osäkerheten i värdering och riskbedömning minskar.

PRV anser att immateriella tillgångar därför bör ingå som en självklar del i EKF:s modell för riskbedömning och investeringsunderlag, och att fonden bör bidra till att stärka investerares kunskap om dessa frågor.

5. Strategiska beroenden – behov av kontroll över immateriella tillgångar i leveranskedjor (s. 19 (29)–(30), samt artikel 51 1 och 5a-c)

I skälen 29 och 30 lyfts riskerna med beroenden av högriskleverantörer, särskilt inom IKT och andra strategiskt viktiga sektorer. PRV vill betona att dessa beroenden inte enbart rör råvaror eller fysisk infrastruktur, utan i allt högre grad handlar om immateriella tillgångar. Centrala komponenter i dagens leveranskedjor – såsom programvara, algoritmer, tekniska specifikationer, proprietära dataformat och standarder – är ofta ägda och kontrollerade av externa aktörer. Detta kan skapa långvariga inlåsnings effekter, begränsa europeiska aktörers handlingsutrymme och i vissa fall innebära risker kopplade till säkerhet och integritet.

För att minska dessa sårbarheter bör projekt som finansieras genom EKF systematiskt kartlägga vilka immateriella tillgångar de är beroende av, analysera risker kopplade till licenser och teknikägarande samt bedöma konsekvenserna av att kritiska digitala komponenter kontrolleras av aktörer utanför unionen. Därtill bör projekt ha tillgång till rådgivning inom immaterialrätt och cybersäkerhet för att kunna fatta välgrundade beslut om teknikval, avtal och långsiktig förvaltning av immateriella tillgångar.

6. Civil-militära synergier – immateriella tillgångar som möjliggörare och utmaning (s.20-21, (36) och (40), samt artikel 46 1e)

I skälen 36 och 40 lyfts behovet av att stärka den europeiska försvarstekniska och försvarsindustriella basen samt att bättre utnyttja synergier mellan civila och militära tillämpningar. PRV vill betona att immateriella tillgångar spelar en central roll i denna utveckling. För många små och medelstora företag – som ofta är viktiga för innovation inom försvars- och säkerhetsområdet – utgör hantering av immateriella tillgångar en betydande tröskel. Detta beror bland annat på att lagen om försvarsuppfinningar är relativt okänd, att affärsmodeller behöver anpassas till både civila och militära användningsområden samt att teknik med dubbla användningsområden kräver mer avancerad immaterialrättslig hantering.

För att realisera de civil-militära synergier som EKF syftar till att stärka, bör fondens genomförande kompletteras med riktlinjer för hur immateriella tillgångar ska hanteras i denna typ av projekt. Det behövs också strukturer för rådgivning inom immaterialrätt, exportkontroll och informationssäkerhet, samt riktat stöd till små och medelstora företag som behöver bygga upp sin förmåga att hantera immateriella tillgångar i komplexa och reglerade miljöer.

7. Små och medelstora företag – bristande kunskap om immateriella tillgångar begränsar tillväxt (s. 27 (78)–(79), samt s. 56 2a, samt artikel 28 1c och 1g)

PRV instämmer i bedömningen att små och medelstora företag har svårigheter när det gäller att skydda och nyttiggöra immateriella tillgångar. Många företag saknar grundläggande kunskap om hur immateriella tillgångar kan användas strategiskt, vilket leder till att innovationer ibland inte skyddas alls eller skyddas på ett sätt som inte stödjer företagets affärsmodell. Det är också vanligt att patent ansöks utan en tydlig strategi för hur de ska användas, eller att tekniska samarbeten försvåras av oklara eller otillräckliga regleringar kring rättigheter och ägande. Sammantaget gör detta att små och medelstora företag står svagare i internationella värdekedjor och får svårare att attrahera kapital, etablera samarbeten och växa internationellt.

För att möta dessa utmaningar krävs både stärkt medvetenhet om immateriella tillgångar och förbättrade entreprenörsfärdigheter. Dessa områden är nära sammanlänkade, eftersom immateriella tillgångar endast skapar värde när de används affärsmässigt och integreras i företagets långsiktiga utveckling. PRV anser därför att EKF bör bidra till att stärka kunskap och kapacitet i små och medelstora företag genom att utveckla tillgången till rådgivning och utbildning om immateriella tillgångar. Vidare bör krav på immateriell tillgångsstrategi integreras i SME-inriktade satsningar

och ekosystem, som även bör kunna erbjuda vägledning om affärsmodeller och strategisk hantering av rättigheter.

8. Strategisk styrning – patentinformation som grund för prioriteringar (artikel 14.4)

Patentinformation är en central källa för att förstå tekniktrender, konkurrensläge och strategiska styrkor inom olika områden. PRV rekommenderar därför att observationsorganet använder patentdata som en integrerad del av sina analyser. Genom att systematiskt beakta patentlandskap och framväxande teknologiska trender kan fonden bättre identifiera europeiska styrkepositioner, potentiella svagheter och områden där marknadsmisslyckanden förekommer. En sådan analys stärker den strategiska styrningen av EKF och bidrar till välgrundade beslut om projektportföljer och långsiktiga prioriteringar.

9. Äganderätt

PRV noterar att förslaget till förordning innehåller flera bestämmelser reglerar nyttjanderätten till sådana rättigheter som må uppkomma till följd av utdelat stöd, bland annat i samband med så kallade innovationsupphandlingar. PRV förstår den goda intentionen med de bestämmelser som syftar till att skapa tillgång utan vederlag för tredjeparter. Med hänvisning till vad som skrivits ovan om strategiskt viktiga tillgångar menar PRV att det kan vara värt att överväga möjligheten för berörd EU-institution att meddela sådana licenser först efter en bedömning att en sådan licens ligger i samhällets intresse och kommer näringslivet till del.

Vidare vill PRV väcka en principiell fråga. Artikel 70 stadgar att äganderätten för rymdsystem ska tillfalla Unionen. Av Artikel 2, punkten 6 i EU-fördraget framgår att villkoren för utövandet av Unionens befogenheter ska fastställas i bestämmelserna i fördragen för respektive område. PRV lämnar till Regeringen att överväga om "ägende" i detta sammanhang dels har rättsligt stöd i det aktuella fördraget, om ägende är den optimala formen att säkerställa inflytande för Unionen och dess medlemsstater.

Sammanfattande bedömning

PRV välkomnar inrättandet av europeiska konkurrenskraftsfonden och ser stor potential i fondens ambition att stärka EU:s konkurrenskraft, främja innovation och minska teknologiska och säkerhetsrelaterade beroenden. För att fonden ska få full effekt krävs att immateriella tillgångar – grunden för innovation, strategisk teknik, ekonomisk konkurrenskraft och oberoende – integreras tydligt i fondens utformning, genomförande och styrning.

Nationell implementering och uppföljning

PRV vill i detta sammanhang även lyfta att när EKF realiseras kommer det att krävas nationella insatser för att förbereda och stödja de aktörer som förväntas ta del av fonden. Det gäller både information om hur ansökningsprocesser fungerar och vägledning i

hur immateriella tillgångar bör identifieras, skyddas och hanteras i projekt som söker finansiering.

PRV vill också uppmärksamma att den föreslagna fondstrukturen innebär en ansvarsfördelning som i svensk kontext berör ett stort antal departement och myndigheter. EKF omfattar politikområden som i dag hanteras av olika delar av Regeringskansliet och flera expertmyndigheter med egna styrkedjor, datamiljöer och indikatorramverk. Detta innebär att Sveriges medverkan i fondens genomförande, monitorering och utvärdering inte kan samlas hos en enskild aktör, utan förutsätter koordination mellan berörda departement och myndigheter, däribland PRV.

Mot denna bakgrund vill PRV betona vikten av att fondens uppföljning och rapportering struktureras så att den kan integreras i det svenska systemet för mål- och resultatstyrning. En viktig del av detta är att regeringen tydliggör nationellt ägarskap för EKF:s genomförande och etablerar en ansvarig funktion som kan vägleda svenska aktörer, samordna nationell implementering och säkerställa att företag, lärosäten och andra aktörer faktiskt kan söka och använda medel från fonden på ett effektivt sätt. En samlad och enhetlig nationell monitorering är nödvändig för att undvika fragmenterad rapportering och för att säkerställa att Sveriges insatser, resultat och behov kan analyseras i ett sammanhang. Detta gäller särskilt indikatorer som avser immateriella tillgångar, innovationsförmåga och näringslivets konkurrenskraft, där flera svenska myndigheter bidrar med data och analys. En sammanhållen modell för nationell rapportering skulle stärka Sveriges möjligheter att både bidra till och dra nytta av EKF:s målsättningar.

PRV står till förfogande för fortsatt dialog och stöd i dessa frågor.

Detta yttrande har beslutats av generaldirektören Anna Jardfelt efter föredragning av Martin Lidén, senior rådgivare. Vid ärendets slutliga beredning har även deltagit, Charlott Galant, strategisk samordnare, Magnus Ahlgren, chefsjurist och Andres Delgado Lopez, chef för avdelningen för verksamhetsstöd.

Anna Jardfelt

Martin Lidén